

עידוד כתיבה ב' כתיבת תיאור

מצגת המשך

כתבה: עינת דהן

מדריכת לשון עולים

מחוז התיישבותי

מטרת היחידה

מיומנות התיאור נדרשת כמעט בכל סוגי הטקסטים שאנו כותבים.

היחידה שלפניכם נועדה לעודד את התלמידים לכתיבה מודעת של התיאור לסוגיו.

היחידה נלמדת ברצף, אם כי ניתן לבחור רק בחלק מהפעילויות.

היחידה כוללת שיח, משחק וכתיבה, ובמהלך הפעילויות ירכשו התלמידים בד בבד עם מיומנות כתיבת התיאור גם אוצר מילים חדש ומגוון.

ניתן ללמד את היחידה בכל אחד משלבי הוראת הכתיבה, מומלץ להתחיל אותה כבר בשלב הלמידה המשמעותית (30%), אם כי היא מתאימה גם לשלבים מאוחרים יותר (70%).

התיאור

פעולת התיאור אחת מפעולות הדיבור הנדרשות ביותר בחיינו.

במצגת זו אציג בפניכם שיעורים שונים, שאני עורכת בכיתותיי, ושעוסקים בכתיבה תיאורית.

אציג את מאפייניו השונים של התיאור, הרלוונטיים ללמידה, נתנסה בפעילויות שונות להבנת המאפיינים.

בכל הפעילויות שיוצגו בפניכם, התלמידים ירכשו מיומנות בפעולת הכתיבה וכן ירכשו אוצר מילים וישתמשו בשפה בדרך להבנת המיומנות, תוך כדי משחק, דיון וכדומה.

המורה יוכל לבחור את תחום הפעילות שמתאים לו, וישבו הוא מעוניין להרחיב את אוצר המילים: קניות, עבודה, אוכל, נוף, עיר וכו'.

פעילויות מקדימות

- פעילות ראשונה: התלמידים מקבלים כ-15-10 דקות כדי לתאר את התלמיד היושב על ידם (בכוונה איננו מכוונים אותם לתיאור מסוג מסוים).
הם מתבקשים לכתוב מקסימום 10 מילים ללא שם התלמיד.
לאחר הכתיבה מחליפים דפים. כל אחד מגיב לתיאור שתיאר אותו חברו. הוא יתייחס לשאלות: האם התיאור מדויק, שלם, כולל את כל המרכיבים המאפיינים אותו.
- **פעילות נוספת:** כל אחד מתאר את התלמיד היושב לידו ללא שם. המורה יאסוף את הפתקים, יקרא, והתלמידים ינחשו מיהו המתואר.

(לתיאורים הללו נשוב בסוף היחידה).

התיאור

כעת ניכנס לעומק הדברים...

-
- בבואנו לתאר, ראשית, עלינו להבין מהו תיאור ומהם מאפייניו.

1- מיקוד בנמען

התיאור הוא פעולה שמצריכה **מיקוד**
בנמען, המטרה של התיאור הוא מתן
תמונה כמה שיותר מדויקת לנמען שאינו
מכיר את האובייקט.

מיקוד בנמען- פעילות:

- משחק- תלמיד יושב עם הגב לכיתה, וללא ידיעתו בוחרים תלמיד אחר.
- מישהו מתאר אותו והתלמיד מנסה לנחש. יש לכוון את התלמידים לנסות לדמיין את התמונה ההולכת ונבנית בתודעתו של הנמען. התלמידים צריכים לשים לב איך התחיל התיאור, איך המשיך, ולאחר מכן הם יתבקשו להביע דעתם על אופן התיאור ואולי להציע דרך נוספת לתאר אותו.

בחרו אישיות מוכרת מעולם הזמר,
התיאטרון, הפוליטיקה וכדומה, תארו
אותה.

(תארו באופן מודע במה אתם פותחים
איך ממשיכים ומדוע).

שימו לב לאוצר המילים שבו אתם משתמשים, גם תהליך זה
ישרת את תלמידיכם.

מיקוד בנמען- פעילות נוספת:

- בוחרים תמונה של אישיות מוכרת, אחד התלמידים עומד מול הכיתה ומתאר אותה חזותית (בלי שהתלמידים רואים במי מדובר).
- התלמידים מנסים לנחש מיהי האישיות וגם לתת ביקורת על אופן תיאורו. הם יתייחסו לשאלות: במה כדאי היה לפתוח, ואיך כדאי היה להתקדם בתיאור, כאשר הנמען שלי הוא המרכז לכול.
- המטרה המרכזית היא לעורר את המודעות לאופן שבו נבנה התיאור.
-

2- סוגי תיאורים

- סוגי תיאורים: אנו מתארים אובייקטים, פעולות, רגשות, אישיות ועוד.

תיאור כרונולוגי- סדר פעולות הוא כרונולוגי, וכך גם תהליך הכתיבה, תהליך העובר בזמן.

- תיאור כרונולוגי של פעולות כמו סדר יום הוא מפעולות התיאור המובנות יותר, מכיוון שהוא כמעט אינו דורש מאתנו לתכנן מה נאמר קודם, ומה אחר כך, זה נתון מאופי ההתרחשות.
- אמנם, צריך לבחור אילו פעולות להזכיר ואיך לומר אותן, אולם זוהי פעולה פשוטה יחסית מכיוון שסדר פעולות הוא כרונולוגי, וכך גם תהליך הכתיבה.

החיים מכתובים את הסדר שבו יופיעו המשפטים.

תיאור כרונולוגי- פעילות:

- תארו מה עשיתם בשבת האחרונה.
- תארו את תהליך העלייה שלכם ארצה.
- תארו סדר יום של הזמר או השחקן האהוב עליכם (אין צורך לדייק, ניתן להשתמש בדמיון, כמובן.)

תיאור אובייקט חזותי

- המורכבות היא כאשר אנו רוצים לתאר תיאור חזותי (או קווי אופי).
- האובייקט החזותי הוא "בו זמני", כאשר אנו מתבוננים בתמונת נוף או בציור/בצילום של דמות למשל, אנו רואים את כולה בו זמנית.
- תהליך הכתיבה הוא תהליך כרוניולוגי, שעובר בזמן.
- עלינו להמיר "בו-זמניות" ל"דרך הזמן"; עלינו להחליט איך להתחיל לתאר, איך להמשיך, ובמה לסיים, מה חשוב יותר להציג בתיאור? האם את קווי המתאר הגדולים? האם את האלמנט המובהק והבולט ביותר? וכו'.
- גם פה יש כמובן אפשרויות רבות, חשוב להיות מודעים להן.

תיאור חזותי- פעילות:

- נציג תמונת אדם לא מוכר או תמונת נוף וכיו"ב, נבקש מהתלמידים לתאר אותה. יש לדון תחילה במה פותח את התיאור, מה אומרים קודם מה אח"כ. התלמידים ינסו לצייר את האובייקט לפי שלבי התיאור. ככך הם יגלו במה כדאי היה להתחיל, להמשיך ולסיים.
- לאחר מכן יש להציג בפני התלמידים אובייקט נוסף, למשל, מזגן, עיפרון, קלמר וכדומה, וכל אחד מתאר אותו לבדו.
- רק לאחר שהתלמידים מסיימים, הם משתפים את הקבוצה בתיאורים השונים ומבררים איזה תיאור מוצלח, איזה מוצלח פחות ומדוע, באמצעות הערכת עמיתים.

תמונה זו מאת מחבר לא ידוע ניתן ברשיון במסגרת [CC BY](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

שבוע טוב
2:31
אודהם טל

3- תבחינים

- באין הוראה אחרת יש לבנות את התיאור לפי תבחינים.
- אם נתבקש לתאר אדם, נוכל לחלק את התיאור לתיאור חזותי, תיאור אופי, אולי תיאור תפקידו בסביבה מסוימת ועוד תבחינים שונים אחרים.
- יש ללמד את התלמידים להשתמש במילים "מבחינה...מבחינת..."
- אם נתבקש לתאר את ירושלים, נוכל לחלק את התיאור לתיאור חזותי, תיאור היסטורי, תיאור מבנה אוכלוסייה וכו.

תבחינים בתיאור- פעילות:

- תארו את עיר המוצא שלכם (כדאי שלפני הכתיבה התלמידים יציגו את התבחינים השונים לפיהם בחרו לכתוב את התיאור).
 - -תארו אחד מבני המשפחה שלכם (כדאי שלפני הכתיבה התלמידים יציגו את התבחינים השונים לפיהם בחרו לכתוב את התיאור).
 - -תארו את אחד מחבריכם.
 - -תארו את תהליך הגעתכם ארצה או את היום הראשון שלכם בארץ.
- על התלמידים לקבוע בעצמם מה יהיו התבחינים ולהציג את התיאור, כשהוא מחולק לחלקיו השונים לפי התבחין.

סובייקטיביות בתיאור

- לעתים אנו נדרשים לתאר אובייקט כלשהו באופן אובייקטיבי. נדמה לנו שהדבר פשוט. בואו נבדוק זאת. במשימה הבאה עליכם לנסות לתאר בפרטים ולא להישאר ברמת אפיון כללית.
- 1. כל אחד מכם יחשוב על משפט או שניים (עד 10 מילים) שמתארים במדויק ובאופן הכי אובייקטיבי את הילדים/ההורים שלו.
- 2. כל אחד מכם משפט או שניים שמתארים במדויק ובאופן הכי אובייקטיבי את ראש הממשלה (אין צורך לשתף 😊)
- 3. כל אחד מכם יחשוב על משפט או שניים שמתארת במדויק ובאופן הכי אובייקטיבי את החדר שלו.
- 4. כל אחד מכם יחשוב על משפט או שניים (עד 10 מילים) שמתאר במדויק ובאופן הכי אובייקטיבי את המדינה שלנו.

1. תארו את הפוליטיקאי האהוד/הכי פחות אהוד עליכם.
תארו מהלך פוליטי אחד שלו בתקופה האחרונה.
2. תארו את היום הראשון שבו יצאתם לבילוי לאחר היציאה מהסגר.

4- סובייקטיביות בתיאור

- לעתים אנו נדרשים לתאר אובייקט כלשהו באופן אובייקטיבי.
- כאשר אנו מתארים, עלינו לבחור את מילותינו בקפידה.
- אולם עלינו לזכור שאין תיאור שנעשה ע"י אדם, אובייקטיבי ככל שירצה להיות, שאינו מאופיין באלמנטים סובייקטיביים.
- למשל, נוכל לומר "בנט הצליח לעמוד בלחצים של הימין וחבר בסופו של דבר לממשלת השינוי של לפיד", או לומר "בנט נכנע ללחצי לפיד, הצטרף אליו ונטש את אפשרות ממשלת הימין." בכל אחד מהתיאורים הללו מתוארת אותה מציאות.
- ניתן לייצר משחק משפטים שמציגים אותה מציאות מזוויות שונות, למשל לתאר אירוע שקרה, אדם שיש חוסר הסכמה לגבי מעשיו.
- אוצר המילים שלנו תמיד טעון במשהו משלנו.

סובייקטיביות בתיאור-פעילות:

-
- תארו את בית הספר שלכם.
 - התלמידים יכתבו וישתפו את הכיתה. יחד יעמדו על ההבדלים בתיאור של אותו אובייקט, ושנובעים מזווית הראייה ומהתחושות השונות של כל אחד מהם.
 - -תארו את הסדרה/הסרט/הזמר/חיית המחמד שאתם אוהבים.
 - -תארו את אימא שלכם, נסו לא להשתמש כלל במילים טעונות, נסו להיות כמה שיותר אובייקטיביים.
- שאר התלמידים מקשיבים לתיאור ומעירים על מילים שלדעתם הן טעונות, או על סובייקטיביות/אובייקטיביות בתיאור.

5- המחשה

- המחשה- כדי לתאר עלינו לחבר בין עולם המושגים של הנמען לאובייקט שמולנו.
- כדאי להשתמש בדימויים מוכרים, במילות תיאור, בצבעים בקווי מתאר ובמאפיינים בולטים.

המחשה - פעילות:

- מראים לכיתה תמונה של אדם מוכר/רהיט מסוים/ כלי עבודה/חיה, ומבקשים מתלמיד שאינו רואה אותה לנחש מיהו/מהו (אין להשתמש בשם עצמו או במילים מאותו שורש).
- כל תלמיד אומר בתורו: "זה... כמו..." עד שמנחשים.
- התלמיד שניחש יגלה מה גרם לו לנחש נכונה, מה היה בדימוי שגרם לו להבין שמדובר באובייקט המסוים.

- על התלמידים להיות מודעים לכל הגורמים הללו ולהבינם לעומק.

- כעת נציג בפני התלמידים פעילויות שונות שבהן הם נדרשים להתייחס לכל הפריטים המרכיבים את התיאור.

:

פעילות 1

- יש להציג מספר תמונות מקלפי שיח/אסוציאציות.
- כל תלמיד בוחר דמות שאותה עליו לאפיין.
- שלב 1- יש לאפיין אותה בפרטים טכניים כמו גיל, מין, שם, מוצא, מקום מגורים, משפחה וכו'.
- יש לתאר פעולות שלה כמו האם, היכן היא עובדת, במה היא עוסקת בנוסף, מה היא נוהגת לעשות ביום יום...
- יש לתאר את האופי שלה ואת רגשותיה, מה היא אוהבת/לא אוהבת/ ממה היא פוחדת, מה מרגש אותה, למה היא מצפה, מהן התקוות שלה, מהן החוויות הרגשיות שהיא חווה בחייה.
- שלב 2- כתבו לה מכתב אישי, שבו תביעו את רגשותיכם כלפיה וכלפי מעשיה.
- שלב 3- כתבו את תשובתה למכתבכם, חשוב שהכתיבה תיתן ביטוי לאפיון שנתתם לה.

פעילות 2

- רבים מאתנו חולמים על כוח-על שהיו רוצים שיהיה להם.
איזה כוח על-טבעי היית רוצה שיהיה לך? איך היית נראה? מה היית עושה באמצעות כוח זה.
תאר יום בחייך כבעל כוח על כזה.

פעילות 3 :

- תאר עולם בו אחד מחוקי הטבע משתנה. למשל עולם ללא כוח משיכה, עולם שבו אנשים יכולים לעוף, עולם שנשלט ע"י רובוטים, עולם שבו אנשים יכולים לקרוא מחשבות, עולם שבו אפשר לדבר עם בעלי חיים, עולם שאין בו טבע כלל, עולם שבו שלטת תמיד רק עונה אחת ועוד. כתוב כיצד נראה העולם הזה, מה קורה בו. סדר את דבריך לפי תבחינים, השתמש בהמשות, חשוב על סדר הדברים מראש, מה תתאר קודם ומה אחר כך.

שתי הפעילויות האחרונות נכתבו בהשראת האתר של יהודה גזבר "לכתוב".

חזרה להתחלה

- נחלק לתלמידים את הדפים מהשיעור הראשון.
- כל תלמיד יכתוב משוב לעצמו על התיאור שכתב ויתייחס לכל אחד ממאפייני התיאור שלמד ביחידה זו.

כתיבת הוראות- שייכת לתחום הכרונולוגית

- **משחק סימני דרך.**
- שתי קבוצות, האחת יוצאת לשטח ומתכננת מסלול מטמינה פתקים במקומות מסתור ובהם הוראות הגעה למקום הבא ומשימות. הכול בלשון ציווי או במודאליות (לפי בחירת המורה).
- הקבוצה השנייה עוקבת אחריהם מבצעת משימות. אפשר להתחלף.
-
- **כתיבת הוראות נוספת- משחק שולחנות כיסאות בכיתה**
- המורה מסדר את הכיתה במעין מבוך. התלמידים יושבים עם דף ועט. הם נדרשים לכתוב הוראות לתלמיד שנמצא בחוץ.
- המורה/אחד התלמידים מתחיל מסלול בכיתה, כולל פניות, סיבוב סביב רהיט מסוים, עלייה על כיסא. עמידה, עצירה, קפיצה, לקיחה של חפץ ממקום מסוים והנחתו במקום אחר ועוד...
- בכל פעם שהוא מבצע פעולה, הוא עוצר לכמה שניות לאפשר לתלמידים לכתוב את ההוראה.
- התלמיד שנשאר בחוץ נכנס, מקבל את אחד הפתקים וממלא אחר ההוראות. אם הוא טועה, מתחילים מהתחלה עם הוראות של תלמיד אחר.

§10

- תוצה רבה אל ההקשה.
- מאחלת לכולנו הופאה ולא מיצה מהנות ומשעותיות.
- עינת צהן